

מתווה מפורט פרק כג

הצעות ודגשים	דיבורי המתחיל ברש#י	תכנים מרכזיים ודגשים	פרק	נושא
<p>כפויי טובה הפסוקים בפרקנו "סוגרים חשבון" עם מואב ועמון על אירועים שקרו לא מזמן, והם מזמנים אפשרות לדפדף לפרקים שכבר למדנו. בתחילת נאומו סיפר משה על המסע בעבר הירדן המזרחי, ועל הציווי שלא להתגרות בבני מואב ועמון ולהקפיד שלא להתעמת איתם גם במחיר הארכת הדרך (דברים ב ט, יט), ומדוע? כי ארצות אלו ניתנו לעמון ומואב שהם צאצאיו של לוט, אחיינו של אברהם אבינו אשר קיבל נחלה בסמוך לארצו. והנה מה עושים בני בניו? עושים הכל כדי למנוע מעם ישראל להגיע לארצם: הם אינם מושיטים סיוע לעם היעף במדבר, ומלך מואב שוכר את בלעם לקלל אותם (במדבר, פרשת בלק). במעשים אלו איבדו עמים אלו את זכותם להצטרף לעם ישראל.</p> <p>רות המואביה היא הגיורת המפורסמת ביותר בתולדות ישראל. כיצד מתיישב הדבר עם האמור בפרקנו "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'?" הגמרא (מסכת יבמות עז.) משיבה כי היתה דרשה מקובלת "מבית דינו של שמואל הרמתי: עמוני, ולא עמונית. מואבי, ולא מואבית...". שהרי דרכו של איש לקדם את הכוחות הבאים בגבול, ואין דרכה של אשה לעשות זאת.</p>	<p>פס' כ: "לא תשיך" האיסור הכפול – למלווה וללווה</p>	<p>א-ט: האסורים לבוא בקהל – הסבר כללי: ישנם אנשים המנועים מחיתון; מהעמים עמון ומואב אין מקבלים כלל גרים להיות חלק מעם ישראל, הנימוק - "על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך".</p> <p>י-יט: קדושת מחנה ישראל: הסבר כללי בלבד: בעת היציאה למלחמה נדרשת הקפדה על אופיו של מחנה ישראל, והלוחמים תריכים לפעול מתוך ההכרה "פי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנהך, להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחנהך קדוש...". על כן יש הלכות הנוגעות לנקיון המחנה ולטהרתו.</p> <p>כ-כא: איסור ריבית: איתור השורש החוזר בפסוקים: נ, ש,ך, וביאור האיסור – לקחת מהלווה תוספת כסף מעבר לסכום הקרן של ההלוואה; הדגש המיוחד בפרשתנו הוא "לא תשיך לאחיך", שהיא אזהרה "ללווה, שלא יתן רבית למלווה! (רש"י) ; האיסור הוא דווקא</p>	<p>כג (2)</p>	<p>המצוות</p>

<p>על האזהרות המיוחדות בעת היציאה למלחמה כתב רמב"ן: כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מצוי בו. והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה... על כן הזהיר בו הכתוב, ונשמרת מכל דבר רע". האזהרות המיוחדות המבססות את קדושת המחנה נדרשות גם לכבוד השכינה וגם לשמור על ההתנהגות של הלוחמים העומדים באתגרים ערכיים ובנסיגות לא רגילים.</p> <p>נשך היא מילה המתארת בתורה את הריבית, ובחומש שמות (כב, כד) מבאר רש"י: "ריבית שהוא כנשיכת נחש, שנושך חבורה קטנה ברגלו ואינו מרגיש, ופתאום הוא מבצבץ ונופח עד קדקדו, כך ריבית - אינו מרגיש ואינו ניכר עד שהריבית עולה ומחסרו ממון הרבה...".</p> <p>התורה אוסרת לנצל את מצוקתו של הלווה להשית עליו ריבית בתמורה להלוואה. אפשר להמחזיז בכיתה את הסיטואציה – הצורך הדחוף של הלווה להלוואה, והאפשרות הנקרית על ידו של המלווה לעשות ריווח. על כל אחד מהם מצווה התורה שלא לעשות את העסקה בריבית.</p> <p>פרשת הנדרים מופיעה בחומש במדבר (פרק ל). חז"ל לימדו ששם מדובר על נדרי איסור (נדר שלא לעשות מעשים מסוימים או שלא ליהנות מדברים מסוימים) ואילו בפרקנו מדובר על נדרי מצווה, שהן קבלות שאדם מקבל על עצמו לעשות, כגון: להביא קרבן, ודומה לו - לתת צדקה וכדו'. התורה התייחסה בחומרה לענייני נדרים: "...וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא. מוצא שפתיך תשמר ועשית...". גם בחז"ל ובהלכה ישנו יחס מחמיר מאד לענין הנדרים, וחכמים הורו להתרחק מהם על מנת שלא יכניס אדם עצמו למצב</p>	<p>פס' כה: כנפשך כמה שתרצה שבעך ולא אכילה גסה</p>	<p>"לְאַחֶיךָ" ("..שאינ הדבר כמו גזל או גניבה שאמרו גזל גוי אסור, אבל הריבית שהוא נעשה לדעת שניהם וברצונם לא נאסר אלא מצד האחוזה והחסד, כמו שציווה ואהבת לרעך כמוך..", רמב"ן)</p> <p>כב-כד: איסור לאחר את הנדר שנדר להביא לבית ה', אלא: "מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמַר וְעֲשִׂיתָ כְּאֲשֶׁר נִדְרָתָּ לֵה' אֱ-לֹהֶיךָ" (שלא יעברו שלשה רגלים מאז שנדר, ולא שילם את נדרו, רש"י)</p> <p>כה-כו: זכויות פועל בשעת קטיף או קציר של ענבים או חיטים, והוא הדין לכל יבול:</p> <p>המקרה – פועל הבוצר בידיו בכרם בעל הבית הדין איתור הדין, מה מותר ומה אסור: "וְאֶכְלָתָּ עֲנָבִים כְּנִפְשֶׁךָ שְׂבַעֲךָ" - מותר לאכול כמות קטנה הנלקטת ביד להשבעת הנפש, אך "וְאֶל כְּלֵיךָ לֹא תִתֵּן" אסור לקחת כמות גדולה הניתנת לכלי; וכן הקוצר בשדה חברו, ישתמש בחרמש רק לצורך איסוף התבואה לבעל הבית אך אם רצה לאכול שיבולים</p>	
--	--	--	--

<p>שבו יחלל את דבריו. מכאן אפשר ללמוד על הערך הגדול של המילים היוצאות מן הפה. "מוצא שפתיך – תשמור!"</p> <p>ובספר קהלת (פרק ה' פס' ג ד) הזהיר שלמה המלך ע"ה: "את אשר תידור שלם! טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם", ורבי מאיר אומר: "טוב מזה ומזה שלא תידור כל עיקר". ובשולחן ערוך (יורה דעה, סימן רג) נפסק: "אל תהי רגיל בנדורים" וכן: "צריך ליזהר שלא ידור שום דבר ואפילו צדקה אין טוב לידור, אלא: אם ישנו בידו יתן מיד, ואם לאו לא ידור עד שיהיה לו, ואם פוסקים צדקה (מנהג המקום להתנדב), וצריך לפסוק עמהם, יאמר" "בלי נדר"</p> <p>ענבים, רק היום! המורה יכול לפתוח ב"בשורה טובה" לקהל – קריאת המילים מפס' כה "כִּי תֵבֵא בְכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנֹפֶשֶׁךָ שְׂבָעָךָ.. " כביכול כל מי שרוצה להיכנס לכרמו של חברו יכול להיכנס ולאכול כאוות נפשו.. כמובן, שאי אפשר לבאר את דברי התורה ללא קבלת חכמינו בתורה שבע"פ. אם כן במה מדבר הכתוב? "מפי השמועה למדו, שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר. וכי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבוא בכרם רעהו או בקמה שלו, שלא מדעתו?? (רמב"ם, הלכות שכירות פ"ב ה"א) אם כן, ביאה זו היא בהזמנת הבעלים.</p> <p>תהיה בן אדם טעם המצווה בפס' כה-כו ברור: כאשר הפועל בוצר ענבים, קוטף תפוחים וכדו', אך טבעי הוא שרוצה לטעום מהדברים שבידו, ודרכו של בעל הבית צריכה להיות בטוב לב עם הפועל. מאידך, אסור לפועל לנצל זאת. הרמב"ם עומד על כך שההגינות מחייבת גם את הפועל, שלא לנצל את ההיתר הזה הן משום שאין זה הגון והן משום שאז לא ישכרו אותו בעתיד:</p>		<p>בשלות ("מלילות", ויכול לקלות), ישתמש רק בידו – "וְקִטְפֵת מְלִילֹת בְיָדָךְ וְחָרַמְשׁ לֹא תִנְיֵף עַל קֶמֶת רֵעֶךָ"</p>	
--	--	--	--

<p>"אסור לפועל לאכול אכילה גסה, שנאמר "כנפשך שבעך. יש לו (מותר) לאכול אפילו בדינר אף על פי ששכרו במעה כסף, שנאמר "כנפשך שבעך", אבל מלמדין את האדם שלא יהיה רעבתן...". פרשתנו אמנם עוסקת רק במקרה המסוים של זכות פועל תוך כדי איסוף יבול, אך אפשר להתרחב ולדון לאור עקרון ההגינות אליו מחנכת התורה הן את המעסיק והן את השכיר, ולדון במקרים שהתלמידים יעלו או שמעו בתקשורת (העסקת בני נוער, שימוש מופרז ברכוש של מעביד וכדו')</p>				
---	--	--	--	--